

TADQIQOT METODOLOGIYASIDAGI NOANIQLIKLARNI BARTARAF ETISH METODLARI

Mamasidiqova Odina Islomjon qizi

University of Business and Science

Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16349249>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ilmiy tadqiqot metodologiyasida uchraydigan noaniqliklar va ularni bartaraf etish usullari ko'rib chiqiladi. Ilmiy metodologiya har qanday tadqiqotning asosiy tayanchi bo'lib, metodologik xatolar yoki noaniqliklar natijaviylikka salbiy ta'sir ko'rsatadi. Maqolada metodologik noaniqliklarning sabablari, ularni aniqlash yo'llari hamda zamonaviy metodlar asosida bartaraf etish usullari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Tadqiqot metodologiyasi, noaniqliklar, metodologik aniqlik, ilmiy izlanish, metod tanlash, pilot tadqiqot, tahlil metodlari, ilmiy ishonchlilik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются неопределенности, возникающие в методологии научного исследования, а также методы их устранения. Методология является основой любого научного исследования, и любые методологические ошибки или неопределенности могут отрицательно повлиять на достоверность результатов. В статье анализируются причины методологических неопределенностей и современные методы их устранения.

Ключевые слова: Методология исследования, неопределенности, методологическая точность, научное исследование, выбор метода, пилотное исследование, методы анализа, научная достоверность.

Abstract: This article explores the uncertainties encountered in research methodology and discusses methods to address them. Methodology forms the foundation of any scientific study, and any methodological errors or ambiguities can negatively affect the validity of results. The paper analyzes the causes of methodological uncertainties and modern approaches to eliminate them.

Key words: Research methodology, uncertainties, methodological accuracy, scientific research, method selection, pilot study, analytical methods, research reliability.

Kirish/ Ilmiy tadqiqot-bu izchil va tizimli yondashuvni talab qiladigan murakkab jarayon. Bu jarayonda metodologiya, ya'ni tadqiqot usullari majmuasi, asosiy o'rin tutadi. Afsuski, ko'plab tadqiqotlarda metodologik noaniqliklar yoki xatoliklar uchrab turadi. Bu esa natijalarning ishonchliligi va qabul qilinadigan ilmiy xulosalarga putur yetkazadi. Metodologik noaniqliklar-bu tadqiqotning rejalashtirish, usul tanlash, ma'lumot to'plash va tahlil qilish bosqichlarida yuzaga keladigan aniqlanmagan, noto'g'ri yoki chalkash jihatlardir. Ushbu maqolaning maqsadi-ilmiy izlanishlarda yuzaga keladigan metodologik noaniqliklarni aniqlash, ularning sabablari va oqibatlarini tahlil qilish hamda ularni bartaraf etishning innovatsion va klassik usullarini ko'rsatishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili. Ilmiy metodologiya bo'yicha olib borilgan ko'plab tadqiqotlarda metodologik aniqlikning ilmiy natijalarga bevosita ta'siri borligi qayd etilgan. Masalan, Poppening "Falsifikatsiya printsipi" (1959) va K. Kohnning "Ilmiy inqiloblar tuzilmasi" (1962) asarlarida ilmiy metodning aniq va lo'nda bo'lishi asosiy shartlardan biri sifatida ta'kidlangan. Shuningdek, zamonaviy manbalarda (masalan, Cresswell, 2014; Flick, 2018) tadqiqot dizayni va uslubiy yondashuvlar tafsilot bilan bayon qilingan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot metodologiyasi ikki asosiy yo'nalishda ko'rib chiqiladi:

-Kvantitativ metodlar - bu o'lchash, statistik tahlil va aniq sonli natijalarni talab qiladigan yondashuvlar.

-Kvalitativ metodlar - bu insoniy tajriba, fikr va ijtimoiy muhitni tushunishga asoslangan metodlar.

Noaniqliklar ko'pincha quyidagi bosqichlarda paydo bo'ladi:

-Tadqiqot muammosini noto'g'ri aniqlash

-Nomuvofiq metod tanlash

-Noto'g'ri ma'lumot to'plash va kodlash

-Tahlil va interpretatsiya jarayonidagi subyektivlik

Ushbu noaniqliklarni bartaraf etishda tizimli yondashuv, metodologik moslik va ishonchli vositalar qo'llanilishi lozim.

Muhokama. Tadqiqot metodologiyasidagi noaniqliklar ko'pincha ilmiy savodsizlik, tajriba yetishmasligi yoki noto'g'ri tushunilgan metodlar natijasida yuzaga keladi. Misol uchun, o'rta statistikani talab qiladigan masalada faqat kuzatuv metodidan foydalanish, yoki aksincha, kichik hajmdagi sifatli ma'lumotni kvantitativ tahlil qilish kabi xatoliklar keng tarqalgan.

Noaniqliklarni bartaraf etishning asosiy usullari:

-Tadqiqot rejasining oldindan ishlab chiqilishi (research design) - har bir bosqich rejalashtirilgan bo'lishi kerak.

-Metodlarning to'g'ri tanlanishi - mavzuga mos, ishonchli va validlangan metodlar tanlanishi lozim.

-Pilot tadqiqot o'tkazish - metod va vositalarning amaliyotdagi samaradorligini tekshirish imkonini beradi.

-Peer-review va ekspert bahosi - tashqi ekspertlar fikri orqali noaniqliklarni aniqlash.

-Ochiqlik va shaffoflik - tadqiqot jarayoni va usullari haqida to'liq va aniq axborot berish.

Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar, masalan **NVivo**, **SPSS**, **R** yoki **ATLAS.ti** kabi dasturlar yordamida ma'lumotlar to'plash va tahlil qilish jarayoni aniq va ishonchli bo'lishi mumkin.

Xulosa. Tadqiqot metodologiyasida aniqlik - bu ilmiy ishning ishonchliligi, qayta tiklanishi va qabul qilinishi uchun zarur shartdir. Noaniqliklar esa ilmiy ishning sifati va natijalarining qimmati bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqaradi. Shu bois, har bir tadqiqotchi o'z ishida metodologik aniqlikka katta e'tibor qaratishi, kerak bo'lsa, ekspert maslahatlari, dasturiy vositalar va metodik qo'llanmalar yordamidan foydalanishi lozim.

Shuningdek, tadqiqot metodologiyasini chuqur tushunish, uni zamon talablari asosida takomillashtirish orqali ilmiy yondashuvning sifatini oshirish mumkin.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Popper, K. (1959). *The Logic of Scientific Discovery*. London: Routledge.
2. Kuhn, T. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press.

3. Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE Publications.
4. Flick, U. (2018). *An Introduction to Qualitative Research*. SAGE.
5. Salomov, A. (2021). *Ilmiy tadqiqot metodlari: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan nashriyoti.
6. Xodjayeva, N. (2019). *Metodologik yondashuvlar tahlili*. Samarqand: SamDU.

INNOVATIVE
ACADEMY